

Project number: 518628-LLP-1-2011-
1-DE-GRUNDTVIG-GMP

Medkulturne kompetence kot ključne kompetence

11. Srečanje Erasmus in mednarodnih koordinatorjev 2013

Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

dr. Natalija Vrečer, ISIM ZRC SAZU in ACS
12. 11. 2013

Uvod

- družbe so večkulturne
- po 2. svetovni vojni več migracij – prevoz cenejši – tudi več turizma – tehnološki napredek
- demografske spremembe - vedno več migracij
- vedno več kultur v interakciji – večajo se kulturne razlike, ki jih prinašajo stiki različnih kultur
- kulture so bile vedno heterogene, za vsako kulturo značilne kulturne razlike
- Da bi se naučili uspešno upravljati s kulturnimi razlikami, potrebujemo medkulturne kompetence.
- Medkulturne kompetence kot predpogoj za uspešen medkulturni dialog – srednji je predpogoj za trajni mir v svetu

Definicija:

-Medkulturene kompetence so zmožnost ustreznega in učinkovitega komuniciranja z ljudmi iz drugih kultur.

- medkulturene kompetence pomembne za večinsko preb. in priseljence

- medkulturene izkušnje ne zadoščajo (Deardorff 2009), potrebno poučevanje medkulturnih kompetenc na sistematičen način

-osvajanje medkulturnih kompetenc proces vseživljenjskega učenja

-potrebe po medkulturnih kompetencah naraščajo, Deardorff (2009): medkulturene kompetence ena izmed ključnih tem v 21. stoletju

Svet Evrope (2008) Bela knjiga o medkulturnem dialogu: pomembno je, da učitelji in javni uslužbenci pridobijo medkulturene kompetence

Kompetenca (competence) – kombinacija znanja, spretnosti in odnosov, ki ustrezajo okoliščinam (Evropski parlament, Evropski svet, 2006)

≠ **zmožnost** (capability, faculty) – širši koncept kot kompetenca –

„Šele, ko posameznik svoje zmožnosti (kombinacijo znanja, sposobnosti in motivov) uspešno uporabi v določeni situaciji, lahko govorimo o kompetencah” (Kohont, v Štefanc, 2006).

Pylyshyn (1973) – kompetenco vzpostavi šele posredovano znanje

Kompetenca – utilitaristični koncept (Štefanc, 2006), ki vstopa v pedagogiko zadnji dve desetletji – kompetence kot cilj pouka – pod vplivom neoliberalne ekonomske in politične ideologije – človek kot človeški kapital, ki mora poskrbeti za svojo konkurenčnost na trgu dela: kritika (Laval, 2005): vzgoja in izobraževanje se ne bi smela podrežati vladavini trga

Štefanc (2006) in Kodelja (2005): spreminjanje izobrazbe kot temeljne človekove pravice v tržno blago

Kodelja (2005) – kritizira utilitaristično pojmovanje znanja, če naj bo legitimno, mora biti najprej koristno – to ni sprejemljivo – splošna izobrazba mora biti vrednota sama po sebi

Štefanc (2006) – problem je v redukciji kompetenc na spretnosti – vsebinsko, konceptualno znanje ima zgolj instrumentalno vrednost – zaželeno je toliko, kolikor je pripoznano kot neposredno funkcionalno v procesu realizacije konkretnih nalog na delovnem mestu

- veščine (angleško: skills) se nanašajo na sposobnost izvajanja nalog in reševanja problemov (Cedefop 2008)

-kompetenca – kontekst – kompetenca proizvod interakcije značilnosti posameznikov s kontekstom (okoljem)

Evropska komisija (2005) – opredelitev 8 ključnih kompetenc – pomembne za vse posameznike – med seboj so povezane

Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje (Evropska komisija, 2005)

1. sporazumevanje v maternem jeziku,
2. sporazumevanje v tujem jeziku
3. matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji,
4. IKT kompetenca (digitalna kompetenca)
5. učenje učenja
6. socialne in državljanske kompetence (vključno z medkulturnimi kompetencami)
7. podjetništvo in
8. kulturno izražanje

-Ključne kompetence številne – Weinert (2001, v Rychen 2003) 650 k.k.

-transverzalne – relevantne za različna področja družbe

Ali so ključne kompetence univerzalne?

-ključne kompetence v različnih zgodovinskih obdobjih in kulturah različne (npr. digitalna kompetenca)

Univerzalna k.k.: - sposobnost učinkovitega delovanja v družbenih skupinah

-ključne kompetence veljajo za industrijske družbe

MEDKULTURNE KOMPETENCE: (Radu Szekely, Andrea Farcasiu, Marianne Raeymaeckers, Hilde van Eyken, Ingrid Wagenhofer, 2005)

1. Znanje
2. Tolerantnost do nejasnih situacij, nepredvidljivih situacij
3. Prilagodljivost
4. Zavedanje lastne kulturne identitete
5. Odprtost za nove izkušnje
6. Spoštovanje različnih mnenj
7. Sposobnost se prilagajati vrednotam drugih
8. Potrpežljivost
9. Interpersonalne veščine
10. Občutek za humor
11. Zmožnost odpravljanja stereotipov in predsodkov
12. Empatija

STEREOTIPI IN PREDISODKI

- 1922 novinar Walter Lippman prvič uporabi besedo stereotip – prvotno: kovinski model za ustvarjanje ponovitev identičnih črk na papirju – konstrukcija podob drugih pod vplivom kulture
- “stereotipi so družbene reprezentacije značilne za določeno družbeno in politično okolje v danem zgodovinskem trenutku” (Augoustinos in Walker 1996)
- stereotipi uporabni (nekateri kognitivni psihologi: Asch, Sheriff, Schneider, Turner) vs. neuporabni (družbeno kognitivne teorije: Augoustinos in Walker)
- stereotipi so posplošitve na vse člane skupine in so zmotni in škodljivi – poenostavitve kompleksne realnosti – rezultat sklepanja na osnovi omejenih informacij – proces pripisovanja lastnosti ljudem na osnovi njihove skupinske pripadnosti, ne na osnovi individualnih značilnosti in posebnosti (Mirjana Ule 2004)

- “stereotipi kot ideološke reprezentacije, ki opravičujejo in legitimirajo obstoječe družbene odnose in odnose moči v družbi” (Jost in Baranji 1994)
- predsodki - “nespoštljiv, netoleranten in prezirljiv odnos do drugih in drugačnih”
Mirjana Ule (2004)
- diskriminacija – preprečevanje dostopa ranljivih skupin do občih dobrin: neenake možnosti šolanja, zaposlovanja, bivanja, kratenja državljanskih svoboščin in pravic (Mirjana Ule 2004)

Pomembno:

1. Zavedanje, da so vse skupine heterogene, ljudje se med seboj razlikujejo
2. Zavedanje, da je človeško vedenje kompleksna zadeva
3. Zavedati se moramo lastnih stereotipov in predsodkov in jih odpravljati

-Ali so medkulturne kompetence (MK) univerzalne?

-Koncept medkulturnih kompetenc, kot ga razvijajo zahodne družbe, se razlikuje od tistega v drugih predelih sveta:

Deardorff (2009):

- Arabski svet: poudarek pri MK na odnosih, saj dajejo odnosi smisel, pomen in smer komunikacije,
- V Afriki identiteto razumejo v odnosu z drugimi, pri komunikaciji z osebo je treba upoštevati njeno/njegovo skupnost in kontekst,
- V Andih – koncept temelji na recipročnih, komplementarnih in kooperativnih odnosih,
- V Vietnamu so medkulturne kompetence pomembne, da se ustvarijo medsebojni odnosi, za katere so značilne tesne dolgotrajne vezi med osebami

-Nekatere medkulturne kompetence so univerzalne

- npr. empatija kot sestavni del ljubezni

Empatija: čustveni in kognitivni odziv tistega, ki je empatičen, do subjekta empatije in konstruiranje perspektive subjekta empatije

-Izkušnje in omejitve empatije se v svetu razlikujejo od kulture do kulture

- Na procese empatije vplivajo socio-kulturni dejavniki
- Kulture Pacifika (Hollan in Throop 2011): ni točnega prevoda za besedo empatija – vsebina je povezana s termini ljubezen, skrb, sočutje, usmiljenje ali s kombinacijami teh besed
- Večina teh besed združuje misli in čustva
- Primanjkuje antropoloških raziskav na področju empatije v še večih kulturah
- Dosedanje raziskave potrjujejo, da je empatija del vseh preučениh kultur, čeprav pogosto v malo drugačni obliki kot na Zahodu

Daniel Goleman (1995): opredeli čustveno inteligenco

Brooks Peterson (2004): **Kulturna inteligenca** je zmožnost vedenja, za katerega so značilne veščine (n.pr. znanje jezika ali interpersonalne veščine) in kvalitete (n.pr. tolerantnost do nejasnih situacij, fleksibilnost), ki so ustrezne za vrednote v določeni kulturi in za odnose z ljudmi, s katerimi je oseba v interakciji.

Howard Garner – termin mnogotera inteligenca

KULTURNA INTELIGENCA: – zmes različnih inteligenc: lingvistična
prostorska
emocionalna
medosebna

-Raznolikost kot priložnost in ne breme

-Raznolikost kot vir čustvene in intelektualne rasti

Literatura:

Augoustinos, Martha in Walker, Iain (1996), *Social Cognition: An Integrated Introduction*; London: Sage Publications.

Cedefop (2008). *Terminology of European education and training policy*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Deardorff, Darla K. (ur.) (2009). *The Sage Handbook of Intercultural Competence*. London: Sage.

Lustig, Myron W., Koester Jolene (2006), *Intercultural competence: Interpersonal communication across cultures*, London: Pearson Education, Inc.

Peterson, Brooks (2004), *Cultural Intelligence: A Guide to working with people from other cultures*, London: Intercultural Press, Inc.

Rychen, Dominique Simon (2003). *Key Competencies: Meeting Important Challenges in life. Key competencies for a successful life and a well-functioning society* (ur. Dominique Simon Rychen in Laura Hersh Salganik). Nemčija: Hogrefe & Huber Publishers, str. 63-109.

Ule Nastran, Mirjana (ur.) (1999), *Predsodki in diskriminacije: izbrane socialno-psihološke študije*, Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Ule, Nastran (2004) *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Vrečer, Natalija (2010). Medkulturne kompetence. V. Živeti skupaj: zbornik predavanj z usposabljanja kulturnih menedžerjev (Vera Klopčič et al. ur.). Novo Mesto: Društvo za razvijanje prostovoljnega dela.

Vrečer, Natalija (2011). Medkulturne kompetence kot prvi pogoj za uspešen medkulturni dialog. V Medkulturni odnosi kot aktivno državljanstvo (Marina Lukšič – Hacin, Mirjam Milharčič Hladnik, Mitja Sardoč (ur.)). Ljubljana: založba ZRC, ZRC SAZU, str. 169-179.

http://medkulturni-odnosi.si/images/stories/publikacije/Medkulturni_odnosi.pdf

Vrečer, Natalija (ur.) (2009), Medkulturne kompetence v izobraževanju odraslih, Ljubljana: ACS

http://arhiv.acs.si/publikacije/Medkulturne_kompetence_v_izobrazevanju_odraslih.pdf

Wagenhofer, Ingrid; Van Eyken, Hilde; Farcasiu, Andrea; Raeymackers, Marianne; Szekely, Radu (2005). Developing Skills for Efficient Communication with People from Different Cultural Backgrounds: Basic Trainer Competences, Deurne, Karjaa – Sibiu – Vienna.